

עפ"ג 27739/03/14 - מדינת ישראל נגד מרק בבל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ג 27739-03-14
08 מאי 2014

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא
כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא
כב' השופט עודד שחם
המערערת:

מדינת ישראל
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

נגד
המשיב:

מרק בבל (עציר)
ע"י ב"כ עו"ד זכריה שנקולבסקי

פסק-דין

סגן הנשיא משה דרורי:

כללי

1. בית משפט השלום בירושלים (כב' השופט שמואל הרבסט), לאחר שהרשיע את המשיב, על פי הודאתו, בעבירה של פציעה בנסיבות מחמירות, גזר על המשיב, ביום כח שבט תשע"ד (29.1.14), בת"פ 11605-09-13, עונשים אלה:

א. 11 חודשי מאסר בפועל מיום מעצרו (31.8.13).

ב. מאסר על-תנאי של 8 חודשים למשך 3 שנים בגין עבירות אלימות.

ג. פיצוי למתלונן בסך 2,500 ש"ח, שישולם עד 1.11.14.

2. המדינה אינה משלימה עם גזר דין זה, והיא הגישה ערעור זה, בו מבקשת היא להחמיר עם עונשו של המשיב, ולהטיל עליו עונש מאסר ממושך.

ההליכים בבית משפט קמא

3. ביום 6.9.13, הוגש נגד הנאשם כתב אישום מקורי, המייחס לו 3 עבירות בגין אירוע אלימות, שהיה ביום 31.8.13.

4. הצדדים הגיעו להסדר טיעון, אשר במסגרתו הוגש כתב אישום מתוקן, ונקבע כי הטיעון לעונש יהיה חופשי.

5. בית משפט קמא הרשיע את הנאשם, על-פי הודאתו בכתב האישום המתוקן, שכלל את העובדות הבאות, כאמור בהכרעת הדין מיום ג כסלו תשע"ד (6.11.13), עמ' 4 לפרוטוקול:

א. בתאריך 31.8.13 סמוך לשעת חצות, תקף הנאשם את המתלונן, בבית כנסת בירושלים, כאשר ניגש לעברו הים לעברו באמצעות ידיו.

- ב. הנאשם איים על המתלונן, באומרו כי ידקור אותו ויהרוג אותו לפני ראש השנה ולא יירגע עד שיראה את דמו. כמו כן, שלף הנאשם מכיסו סכין ואיים באמצעותה על המתלונן.
- ג. בהמשך, פצע הנאשם את המתלונן באופן שדקר אותו באמצעות הסכין באוזנו השמאלית ובראשו.
- ד. כתוצאה מהדקירה האמורה, נגרם למתלונן חתך באורך 5 ס"מ בקרקפת וחתך באורך 0.5 ס"מ באוזן השמאלית. המתלונן הובהל לבית חולים שערי צדק, וטופל בהרדמה מקומית, תוך תפירת החתכים.
6. הנאשם הורשע בעבירה של פציעה בנסיבות מחמירות, עבירה לפי סעיף 334, ביחד עם סעיף 335(א)(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן - "החוק").
7. בית המשפט הורה על עריכת תסקיר אודות הנאשם (עמ' 5 שורה 8 לפרוטוקול הנ"ל). התסקיר שהוגש נושא תאריך יב טבת תשע"ד (12.1.14) מתאר את הרקע של הנאשם: רווק בן 41, לומד בישיבה בירושלים, מתגורר בגפו (מאז עלה ארצה מברית המועצות בשנת 1992), איננו עובד ומתקיים מקצבת נכות של המוסד לביטוח לאומי, וצורך אלכוהול.
- התרשמות שירות המבחן היא כי מדובר באדם בעל קשיי תפקוד במישורי חייו השונים, על רקע התמכרות לאלכוהול וקושי בוויסות דחפים תוקפניים, קושי להתמיד במסגרות, וקושי ביצירת יחסים בין אישיים, המבוססים על אמון והדדיות. בשל כך, הוא בודד ונעדר מקורות תמיכה.
- בעבר, ריצה המשיב מספר מאסרים לתקופות קצרות, בגין עבירות מתחום המרמה ואלימות.
- המשיב שלל ניסיונות גמילה בעבר, ואף עזב טיפול גמילה לפני תום הטיפול, ושב לשתיית אלכוהול אינטנסיבית.
- בבית המעצר, בשיחה עם קצין המבחן, שלל בתוקף אפשרות של טיפול גמילה במסגרת סגורה, וביטא רצון לחזור לשגרה בתום ההליך המשפטי, ללא צורך בליווי טיפולי מקצועי.
- התרשמות שירות המבחן היא, כי אין למשיב כל מוטיבציה לערוך שינוי מהותי בחייו, וכי אין לו מודעות מספקת לקשר בין צריכת האלכוהול למצבי אלימות וסיכון להישנות עבירות דומות.
- באשר לרמת הסיכון: הערכת שירות המבחן היא כי לאור אישיותו ועברו הפלילי, העדר תחושת הרתעה מענישה, קושי בהפנמת סמכות החוק, דפוסי התנהגות אלימים, בעיית התמכרות לאלכוהול בה הוא מסרב לטפל, קיומם של קווי חשיבה עבריינית באישיותו והקושי לראות את הפגיעה באחר ולגלות אמפתיה באחר, על בסיס כל אלה, רמת הסיכון המוערכת על ידי שירות המבחן היא רמת סיכון גבוהה, הנשקפת מהתנהגותו להישנות עבירות בתחום האלימות.
- ביחס לביצוע העבירה הנדונה: הסברו של הנאשם היה שהוא נפגש עם אותו מתלונן, שהייתה לו בעבר אינטראקציה שלילית עמו. לדבריו, הייתה אלימות הדדית, במהלכה ניסה להגן על עצמו ופגע במתלונן.
- שירות המבחן מתרשם כי תיאורו של הנאשם משקף מידה של אדישות, טשטוש חומרת המעשים ומינימליזציה.

בעת ביצוע העבירה, להערכת שירות המבחן, באו לידי ביטוי קווים תוקפניים ואלימים באישיותו של הנאשם, המועצמים בהשפעת אלכוהול, כאשר הנאשם חש פגיעה פיסית ועלבון, ובנסיבות אלה הוא עלול להגיב באופן אימפולסיבי, אלים, תוקפני וחסר שליטה.

שירות המבחן מצוין, כי הנאשם שלל אפשרות טיפול גמילה אינטנסיבי וארוך טווח, ועל-כן אין לשירות המבחן כל המלצה טיפולית. לאור העובדה כי ענישה מוחשית בעבר לא היוותה גורם מרתיע עבורו, ובשל התרשמות שירות המבחן כי הנאשם מתקשה להפנים את גבולות החוק, ההמלצה היא על ענישה של מאסר בפועל ובנוסף, מאסר מותנה.

8. ב"כ המאשימה, עו"ד עדי זגורי, בטיעוניה לעונש בבית משפט קמא, הדגישה את הערך המוגן הבסיסי והברור של הגנה על שלמות אדם וביטחונו האישי, פירטה את נסיבות המקרה, והסבירה, כי מדובר במקרה חמור שבו נגרם נזק חמור, אך במזל האירוע לא הסתיים בתוצאות קטלניות.

המדינה מציעה מתחם עונש הולם שנע בין 12 חודשים ל-4 שנות מאסר בפועל ומאסר על-תנאי ופיצוי למתלונן.

לעניין העונש: מבקשת ב"כ המאשימה, כי לאור עברו של הנאשם ועליית המדרגה מעבירות מרמה ואלימות לעבירה חמורה נשוא תיק זה, והסיכון הנשקף ממנו לאנשים אחרים ובהעדר אופק שיקומי, יש להטיל על הנאשם עונש של 36 חודשי מאסר, מאסר על-תנאי ופיצוי.

9. ב"כ הנאשם, עו"ד שנקולבסקי, מסביר כי מדובר בשליפת אולר שהחזיק הנאשם בכיסו, וכי לא ניתן להסיק שהנאשם התכוון דווקא לחבלה הזאת שנגרמה.

לעניין המתחמים: לא מציע הסנגור מתחם אחר, אך הביא פסיקה ממנה עולה שטווח הענישה הוא רחב ביותר, ולבית משפט שיקול דעת מוחלט.

הסנגור מסביר, כי הנאשם לא נקלט בארץ וניהל אורח חיים די שולי, כאשר השתדל לא להזיק. הוא חי בשולי החברה עם בעיית אלכוהול, כשהוא בודד ללא משפחה וילדים.

העונש המתאים לטענת הסנגור צריך להיות כזה שלא יכביד עליו מעבר לתקופת המעצר שבה הוא ישב.

10. הנאשם, בדבריו האחרונים, ציין שהוא מרגיש אשם, והוא יודע מדוע הוא נמצא במאסר. הוא הזכיר כי מדובר באולר ולא בסכין, ולכן, אין זה נשק ואין להתייחס אליו כאל עבריין מזוין. הוא טען שנדקר בראש ובגב וגם הוא פגוע, וביקש להשתחרר ממאסרו.

11. בית המשפט בגזר הדין, במסגרת התייחסותו למתחם העונש ההולם, מדגיש כי עבירות האלימות חמורות הן, ומזכיר את דברי התלמוד (מסכת סנהדרין, דף נח, עמ' ב: "המגביה ידו על חברו אע"פ שלא הכהו נקרא רשע, שנאמר: 'ויאמר לרשע למה תכה רעך' (שמות ב, יג). למה הכית לא נאמר, אלא 'למה תכה' אע"פ שלא הכהו - נקרא רשע" (עמ' 10, שורות 27-29 לגזר הדין).

בית משפט קמא הוסיף ואמר כי כאשר מדובר במכה בפניו של אדם, המהווה את חזותו ומגלמת את אישיותו, יש בכך אכזריות יתרה (שם, שורות 31-32).

השופט המלומד הוסיף ואמר, כי מאחר ומעשי העבירה היו בשלבים, מבחינתו של הנאשם ניתן היה להפסיק את המעשה בסיומו של אחד הפרקים ולא להמשיך אותו עד תומו. אולם, משבחר הנאשם להשלים את מעשיהו, תוך שימוש גם בידיים חשופות וגם בסכין, העבירה חמורה יותר ותוצאותיה קשות יותר.

בית משפט קמא קבע כי במקרה כזה מתחם הענישה ההולם הינו 6 עד 18 חודשי מאסר בפועל.

12. בעוברו לשלב השני, הנדרש על-פי תיקון 113, והוא קביעת העונש המתאים, המתייחס אל העבריין, מזכיר בית משפט קמא את הנתונים שהובאו לעיל בדבר גילו של הנאשם, היותו עירי ובודד ועבירותיו הפליליות, שבעבר ריצה בגין עונש מצטבר של 14 חודשי מאסר בפועל.

לקולא, הוזכרה הודאתו ונטילת האחריות על מעשיו, בכך שחסך מזמנו של בית המשפט ומעדונו של המתלונן.

לחומרא, הביא בית המשפט בחשבון את עברו הפלילי, את העובדה שאינו מפנים את גבולות החוק, ורואה במתואר בכתב האישום אירוע של אלימות הדדית, ובמעשיו שלו "הגנה עצמית".

בית משפט מגיע למסקנה שעונשו של הנאשם הוא במרכזו של מתחם העונש ההולם, ולכן, גזר עליו את העונש שהוזכר לעיל.

תמצית טענות המערער

13. בכתב ערעור מפורט שהוגש על-ידי עו"ד נורית בלובשטיין, מנהל המחלקה הפלילית בפרקליטות מחוז ירושלים, ביום 13.3.14, מודגשת חומרת מעשיו של הנאשם. לדברי ב"כ המדינה, מתחם העונש ההולם שקבע בית משפט קמא אינו משקף את יחס החומרה הראויה והמתבקשת לעבירה, לאור הפגיעה בערכים המוגנים, שהם: שלום הגוף, חירות הפרט והביטחון האישי של המתלונן והציבור.

גם העונש הראוי, בתוך המתחם, אינו מתאים לנסיבות תיק זה, לאור האכזריות והאלימות של המשיב כלפי המתלונן.

ב"כ המערער מביאה פסקי דין של בית המשפט העליון שבהם הוסבר כי יש לתת בכורה לאינטרס הציבורי, המחייב תגובה ענישתית הולמת למי שמעורב בביצוע עבירות אלימות. היא הזכירה פסקי דין בהם הענישה הייתה 3 שנות מאסר, וביקשה להחמיר על הנאשם.

14. בדיון בפנינו, חזרה ב"כ המדינה, עו"ד ענת גרינבאום, וביקשה להשית על הנאשם עונש של 3 שנות מאסר, והתבססה, בין היתר, על רע"פ 9424-05 אהרן יוני נ' מדינת ישראל, שבו דחה בית המשפט העליון (כב' השופט אדמונד לוי) בקשת רשות ערעור על פסק דין של בית המשפט המחוזי בירושלים, בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (כבוד השופט דוד חשין, סגן נשיא, כתוארו אז; כבוד השופטת מיכאלה שידלובסקי אור; כבוד השופט עוני חבש, כתוארו אז).

ב"כ המדינה הדגישה את התסקיר השלילי, והסבירה כי גם הוא מחייב ענישה מחמירה.

לעניין מתחם ההולם, לא הביאה ב"כ המדינה אסמכתא לעניין הטענה בבית משפט קמא, כי יש לקובעו מ-12 עד 48 חודשי מאסר (עמ' 2, שורות 8-11 לפרוטוקול מיום כד ניסן תשע"ד (24.4.14), בפנינו).

תמצית טענות המשיב

15. עו"ד שנקולבסקי, ב"כ המשיב, טען, כי בפני בית משפט קמא הוא הציג גזרי דין הכוללים גם 6 חודשי מאסר בעבודות שירות, ועל-כן, אם הבנתי אותו נכון, הוא איננו חולק על המתחם שקבע בית משפט קמא בדבר 6 עד 18 חודשי מאסר, ואף לא על קביעת העונש של 11 חודשי מאסר.

הסנגור מדגיש, כי גם אם העונש נראה לשופט זה או אחר כעונש נמוך, אין מהווה הדבר טעות המצדיקה התערבות ערכאת הערעור. ובלשונו: **"דינו של הערעור הזה להידחות. אני מבקש להשאיר את פסק דינו הלא שגוי של בית משפט קמא על כנו"** (עמ' 3, שורות 10-11 לפרוטוקול האמור).

דין

16. הדיון בבית משפט קמא במסגרת מתחם העונש ההולם, והכרעת בית משפט קמא, לא היו מלאים.
17. ב"כ המאשימה הזכירה מתחם של 12 עד 48 חודשי מאסר, מבלי שמולאו דרישות סעיף 40 לחוק העונשין, המחייב פירוט של הרכיבים הדרושים לקביעת מתחם העונש ההולם.
- אומנם, הזכירה ב"כ המאשימה את הערכים המוגנים, אך לא הובאו נתונים מספיקים ביחס למדיניות הענישה הנהוגה.
- גם בפנינו, לא הוצגה פסיקה בדבר מתחם העונש ההולם, אלא רק פסיקה (מועטת), לתקופה שקדמה לתיקון 113.
18. ב"כ הנאשם בבית משפט קמא הזכיר שיש פסיקה, כלשונו: **"המניפה רחבה יש הרבה צבעים בקשת שבשמיים"** (עמ' 8, שורה 25 לפרוטוקול מיום 29.1.14 בבית משפט השלום).
19. בית משפט קמא, מצווה היה על פי סעיף 40 לחוק העונשין, ועל פי חובתו לפי סעיף 40 המורה לבית משפט לפרט ולנמק בגזר דין את קביעת מתחם העונש ההולם, להתמודד עם טענת ב"כ המדינה, ולהסביר מדוע אינו מקבל את עמדתה, וקובע מתחם אחר, אשר שונה - באופן משמעותי - מן המתחם שהציעה המדינה.
20. בית משפט קמא אינו מסביר מדוע קבע מתחם עונש הולם של 6-18 חודשי מאסר, כאשר המחוקק קבע שעונש המאסר המרבי בגין פציעה הוא 3 שנות מאסר וכאשר מדובר בעבריין הנושא נשק, כמו במקרה שלנו, שהמעשה בוצע באמצעות סכין, העונש הוא כפל העונש, קרי: 6 שנות מאסר, כאמור בסעיף 335(א)(1) לחוק העונשין, הסעיף שבו הורשע הנאשם.
21. פסיקת בית המשפט העליון מחייבת אף היא, בהתאם לדברי המחוקק, להסביר ולנמק את מתחם

העונש ההולם. ראה, למשל, את הניתוח המפורט של בית המשפט העליון בעבירת אלימות דומה (אם כי שונה במקצת, שכן שם דובר באלימות בין בני זוג), ובית המשפט מסביר שם (מפי כבוד השופט אורי שהם, שלדבריו הסכימו כבוד השופט סלים גו'בראן וכבוד השופטת אסתר חיות), כי מתחם העונש ההולם באותו מקרה, כפי שנקבע על-ידי בית משפט קמא, היה בין 4 ל-7 שנות מאסר, והעונש בפועל היה 5 שנות מאסר, שתי קביעות שאושרו בערעור, שבו נדחה ערעורו של הנאשם (ע"פ 200/13 שמואל ברמן נ' מדינת ישראל) (2014).

22. במקרה אחר, אישר בית המשפט העליון בעבירה של חבלה חמורה, מתחם שבין 2 ל-4 שנות מאסר, שנקבע על-ידי בית המשפט המחוזי, כאשר מדובר בצעירים נעדרי עבר פלילי, שנהגו באלימות אכזרית כלפי המתלונן, תוך שימוש בכלי נשק קרים (ע"פ 5153/13 פלוני נ' מדינת ישראל (2014) מפי כבוד השופט ד"ר יורם דנצינגר, שלדבריו הסכימו כבוד השופטות עדנה ארבל ואסתר חיות), כאשר העונש בפועל הוא 3 שנות מאסר.

23. במקרה שלישי, הקרוב למקרה שלנו, שנדון בבית המשפט המחוזי בחיפה, שבו הועמד לדין נאשם והורשע בעבירות זהות למקרה שבפנינו, קבע בית משפט השלום מתחם עונש הולם שבין 6 ל-18 חודשי מאסר בפועל (כמו במקרה שלנו) וגזר על הנאשם 6 חודשי מאסר בעבודות שירות. ערעור המדינה התקבל ונקבע, כי המתחם הראוי הינו בין שנה ל-3 שנות מאסר (פיסקה 12 לפסק דינה של כבוד השופטת ת' שרון נתנאל, שלדבריה הסכים כבוד השופט רון שפירא כתוארו אז; כבוד השופט א' קיסרי בדעת מיעוט סבר כי אין להתערב בעונש; עפ"ג (חיפה) 59808-06-13 מדינת ישראל נ' עלא אלפאר), וסבר כי העונש הראוי הוא 18 חודשי מאסר, אך בשל הפער בין עונש המאסר בעבודות שירות שנקבע בבית משפט קמא, נקבע עונש של 12 חודשי מאסר בפועל.

24. מכל מקום, אין מדובר בצעיר בראשית שנות העשרים לחייו, שזו עבירתו הראשונה (כמו באותה פרשה בחיפה שהוזכרה בפיסקה הקודמת); בפנינו, אדם בן 42, שביצע בעבר עבירות אלימות, כמוסבר לעיל. לפיכך, המקרה שבפנינו חמור יותר.

25. אין מנוס בתיק זה מלומר את הדברים בצורה ברורה ונחרצת: ענישה מסוג זה, שהוטלה על ידי בית משפט קמא אינה ממלאת את חובתה כלפי הציבור, ואינה משקפת את עקרון ההלימה שהוא עקרון הבכורה האמור בסעיף 40ב לחוק העונשין, דהיינו: קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה ונסיבותיו ומידת אשמו של הנאשם ובין סוג מידת העונש שמוטל עליו.

26. בפרשה שבפנינו, מן הראוי היה לקבוע מתחם ענישה לפחות כמו זה שנקבע בבית משפט המחוזי בחיפה, בין שנה ל-3 שנות מאסר, ולא 6 עד 18 חודשי מאסר, מבלי לנמק.

27. בכל מקרה, כאשר מדובר בענישה בתוך המתחם, אין הסבר מדוע ראוי לראות את הנאשם כמצוי במרכז של המתחם, כאשר כל הפרמטרים של סכנה לציבור, הרתעה אישית וציבורית, נזק חמור למתלונן והעדר כל רצון לשיקום, מביאים אותנו לרף העליון של אותו מתחם.

28. אם לא היינו ערכאת ערעור אלא ערכאה ראשונה, מן הראוי היה להטיל על הנאשם עונש המתקרב ל-3 שנות מאסר, שהוא הרף העליון של המתחם (המתון) שהצעת, להבדיל מהמתחם שהציעה המדינה.

29. סבור אני כי כאשר נאשם מכור לאלכוהול, מסרב לטפל בעצמו, ואיני יודע את גבולות החוק ומהווה סכנה מוחשית לציבור, יש להענישו באופן שיהיה עד כמה שיותר מאחורי סורג וברית, כדי להגן על כל נפגע פוטנציאלי מן המשיב.

30. ברם, מאחר ואיננו ממצים את העונש במסגרת הערעור, ראיתי לנכון להציע לחבריי כי העונש שיוטל על הנאשם יהיה 28 חודשי מאסר בפועל. כאשר יתר חלקי גזר הדין (מאסר על-תנאי והפיצוי למתלונן) - יעמדו בעינם.

משה דרורי, שופט סגן נשיא

הנשיא דוד חשין:

אני מסכים.

דוד חשין, נשיא

השופט עודד שחם:

אני מסכים.

עודד שחם, שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט דרורי.

ניתן היום, ח' אייר תשע"ד, 08 מאי 2014, בהיעדר הצדדים.

עודד שחם, שופט

משה דרורי, סגן נשיא

דוד חשין, נשיא